

PERSONALIA

Kristian Anton Simonsen disputerte den 25.3.2015 for ph.d.-graden ved Universitet i Bergen med avhandlingen: The 2009 influenza pandemic in primary care. Clinical manifestations, attitudes and utilisation of services. Doktorgradsarbeidet utgår fra Forskningsgruppen for allmennmedisin ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin (Universitet i Bergen). Kandidaten har også vært faglig tilknyttet Allmennmedisinsk forskningsenhet i Bergen (Uni Research Helse). Veiledere har vært Guri Rørtveit og Steinar Hunskaar.

fond og de siste årene ansatt som stipendiat ved Universitetet i Bergen. Arbeidsmengden som forsker økte gradvis og samtidig fullførte jeg sideutdanning i allmennmedisin. Det ble mye fravær og mange vikarer i praksisen. Et godt råd til unge allmennleger som ønsker en forskningskarriere er å fullføre sideutdannelsen (sykehusåret) før en starter for alvor som forsker. Da unngår en så mye opphold i praksisen. Listereduksjon er også nødvendig slik at arbeidsmengden forløper uten alt for mange dager med kveldsjobbing. Å kombinere klinisk praksis med forskning er både spennende og utfordrende og gir stor grad av frihet. Anbefales!

REFERANSER

1. Simonsen KA, Hunskaar S, Wensaas KA, Rørtveit S, Cox R, Njolstad G, et al. Influenza-like illness in Norway: clinical course, attitudes towards vaccination and preventive measures during the 2009 pandemic. *Fam Pract* 2012; 29: 139–46.
2. Simonsen KA, Hunskaar S, Sandvik H, Rørtveit G. Capacity and adaptations of general practice during an influenza pandemic. *Plos One* 2013; 8:e69408.
3. Simonsen KA, Hunskaar S, Sandvik H, Rørtveit G. Primary care utilization among patients with influenza during the 2009 pandemic. Does risk for severe influenza disease or prior contact with the general practitioner have any influence? *Fam Pract* 2015; 32: 56–61.
4. Rørtveit G. Research networks in primary care: An answer to the call for better clinical research. *Scand J Prim Health Care* 2014; 32: 107–9.

■ KRISTIAN.SIMONSEN@UIB.NO

Oppgjør med en ny fryktkultur

Eli Berg
Hold Munn eller gå!
Makt og avmakt i helsevesenet

Emilia • Utgivelsesår: 2015 • 124 sider, heftet

Hva skjer når leger sier fra om uheldige eller uverdige forhold ved sitt sykehus eller i sin kommune? Lege og førsteamanuensis Eli Berg ved Universitetet i Oslo ble så rystet over historiene hun fikk kjennskap til på et kurs for tillitsvalgte, at hun bestemte seg for å se nærmere på problematikken. I 2014 reiste hun land og strand rundt og intervjuet erfarne sykehusleger og allmennleger som er blitt møtt med motstand og mistillit fra ledelsen når de meldte om arbeidsrelaterte forhold de mente var uredelige (f.eks. triksing med diagnosekoder), sikkerhetskompromitterende (f.eks. konsekvenser av budsjettnedskjæring) eller som på annet vis gikk på helsa løs (f.eks. nedbemanningen).

Resultatet er en nett og hendig bok på 124 sider, med et innhold som ikke bare er tankevekkende, men også alarmerende. Boken formidler anonymiserte beretninger fra skyggesiden i dagens Helse-Norge; om trusler, trakassering, represalier, usaklige oppsigelser og arbeidsrettssaker. Leserne føres inn i den uhyggelige konfliktsfæren som oppstår i spenningsfeltet mellom lojalitetskrav til ansatte på den ene side og helsepersonells varslingsimperativ på den annen side. Legene som Berg intervjuer, har opplevd å bli stemplet som brysomme, illojale eller udugelige. Noen saker har endt med opprivende avskjedigelser eller ufrivillige jobbskifter. Andre ganger har krenkelsene vært så dyptgripende at legen ikke har klart å komme tilbake i arbeid. Ingen av casene dreier seg om tilsynsaker, gjengs for dem alle er at utgangspunktet har vært en «arbeidskonflikt».

Beretningene og skjebnene som boken deler med oss, avdekker en fortiet fryktkultur blant ansatte i helsevesenet, både i og utenfor sykehus. Berg mener at mye av forklaringen ligger i fenomenet omdømmebygging, det vil si at institusjoner og foretak har et så stort fokus på renommé og ranking, at de knebler fagpersoner som uttaler seg kritisk. Hensynet til virksomhetens omdømme tilsesetter den enkelte arbeidstakers mulighet til å varsle. Ytringsfriheten settes dermed under press.

Forfatteren trekker linjene mellom denne ukulturen og «New Public Management» (NPM), en styringsideologi som på norsk er blitt omdøpt til «modernisering av offentlig sektor». De siste 10–15 årene har NPM skjovet helsesektoren og andre offentlige tjenestoområder i en bedrifts-

økonomisk retning, der kvalitet og effektivitet kobles til økonomiske incentiver og defineres ut fra markeds- og produktivitetsmål fremfor profesjonsfaglige og profesjonsetiske normer. Dette er ødeleggende på sikt, fremholder forfatteren, og hun påpeker:

«Å endre ideologien for styring av offentlig sektor, inklusive helsetjenesten, er ikke gjort i en håndvending. Man snur ikke tankeskip på femøringen. Men det rører seg i mange miljøer – også internasjonalt – hvor man går inn for å kaste over bord NPM-tenkingen og all dens mål- og resultatstyring.»

Mot slutten av boken viser hun til erfaringer fra Skottland, der man i 2004 innførte en alternativ styringsmodell i helsesektoren. Skottene kvittet seg med «butikkmodellen» og dens byråkratiske «top-down»-beslutningssystem, og satset i stedet på en offentlig rammefinansiert helsetjeneste med politisk styring og profesjonsmedvirkning. Nå tas beslutninger «bottom-up»; de bygger på tillit til profesjonsutøverne så vel som til befolkningen. Den skotske modellen har gitt positive resultater for både tjenestekvalitet og budsjettkontroll i helsesektoren.

Forfatteren har jobbet systematisk, for ikke å si journalistisk, for å samle og publisere sitt materiale. Intervjuene er skrevet ut fra lydopptak, hvilket gir tekstene autentisitet. Hun vever historiene og skjebnene sammen til en koherent beretning, ispedd egne kommentarer og merknader. Det skaper tematisk flyt med gode overganger. Det siste kapittelet gir leserne et forløsende og fremtidsoptimistisk løft gjennom intervjuet med sykehusdirektør Per Skaugen Bleikelia ved Ringerike sykehus. Hans lederskapsvisjon er å være en «ansvarlig tilrettelegger» for sine ansatte. Som leder setter han faget i front og tar til orde for en åpenhetskultur for trivsel og motivasjon hos de ansatte – til beste for pasientene.

Eli Berg skal ha honnør for at hun avdekker tabubelagte forhold i helsevesenet. At leger blir overkjørt av arbeidsgivere, er et tema som ellers neppe vil fange medienes og offentlighetens interesse. Innvendingen mot boken er at enkelthistoriene tross alt er bruddstykker av en virkelighet. Kritikerne vil karakterisere fremstillingene som ensidige partsinnlegg, der arbeidsgivers perspektiv ikke kommer til uttrykk. Man får ikke hele sannheten. Likevel er det ingen som kan frata legene deres opplevde historier, derfor er dette en viktig bok å lese – for både leg og lærd.

TOM SUNDAR